

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน มีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัย (Measures of Safety) ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาใช้ในทางปฏิบัติน้อยมาก ทั้งที่วิธีการดังกล่าว เป็นมาตรการที่รัฐสามารถนำมาใช้เสริมเพื่อป้องกันรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการเมือง สังคมและเศรษฐกิจมีการขยายตัว และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประกอบการอุตสาหกรรมทุกแขนง เกิดการแข่งขันโดยเสรี การปราบปรามโดยการลงโทษไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้ ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาทางสังคมที่ร้ายแรง เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ เพราะทำให้สุจริตชนส่วนใหญ่เกิดความรู้สึกขาดความมั่นคง ขาดความปลอดภัยในชีวิต เสรีภาพและทรัพย์สิน จนไม่อาจดำเนินวิถีชีวิตและประกอบอาชีพได้ด้วยความมั่นใจเท่าที่ควร

ในสภาวะดังกล่าว หากรัฐมุ่งแต่จะปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ย่อมไม่เกิดผลสำเร็จเท่าที่ควร รัฐจำเป็นต้องหามาตรการในการป้องกันเข้ามาประกอบ ซึ่งก็ได้แก่ การนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยเข้ามาแก้ปัญหา วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 มี 5 ประเภท คือ 1) กักกัน 2) ห้ามเข้าเขตกำหนด 3) เรียกประกันทัณฑ์บน 4) คุ่มตัวไว้ในสถานพยาบาล 5) ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

วิธีการดังกล่าวนี้เป็นมาตรการที่รัฐใช้บังคับแก่บุคคลเป็นรายบุคคล เพื่อป้องกันสังคมจากบุคคลซึ่งพฤติกรรมของเขาเป็นที่เห็นเกรงว่าจะกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมขึ้นได้ วิธีการเพื่อความปลอดภยประเภทที่ 5 คือ ห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 เป็นมาตรการหนึ่งซึ่งมีความสำคัญยิ่ง เพราะเกิดจากแนวคิดที่จะป้องกันสังคมโดยการตัดโอกาสบุคคลบางประเภทไม่ให้กลับมากระทำความผิดอีก เป็นการรักษา

ความปลอดภัยของสาธารณชน แต่มีปัญหาข้อขัดข้องทางด้านกฎหมายบางประการ เช่น การทำความเข้าใจของพนักงานสอบสวน การทำคำสั่งของพนักงานอัยการอำนาจการใช้ดุลยพินิจของศาล และปัญหาการรื้อถอนสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นต้น โดยเฉพาะการห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 ให้อำนาจศาลเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจโดยเฉพาะ และจะต้องปรากฏว่าศาลได้พิพากษาให้ลงโทษผู้นั้นตามฐานความผิดก่อน หากไม่มีการลงโทษเป็นแต่เพียงรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ ศาลไม่อาจสั่งห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพได้ และถ้อยคำในกฎหมายที่กำหนดไว้ว่า "เป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่า หากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก" นั้น มีความหมายกว้างขวางยากแก่การทำความเข้าใจ

คำว่า "อาชีพ (Occupations) หรือ "วิชาชีพ" (Professions) ไม่มีบัญญัติไว้ในบทนิยามของกฎหมาย จะมีเพียงพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า "อาชีพ" ไว้กว้าง ๆ ว่าหมายถึง การเลี้ยงชีวิต การทำมาหากิน หรืองานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ ส่วนคำว่า "วิชาชีพ" ใน Oxford Advanced Dictionary ได้ให้ความหมายว่า เป็นอาชีพที่ต้องมีการศึกษาขั้นสูงและการฝึกอบรมเป็นพิเศษ ดังนั้นจึงเป็นการยาก และอันตรายสำหรับการให้คำจำกัดความของคำดังกล่าว ดังที่ผู้พิพากษา Scrutton ได้กล่าวไว้ในคดีระหว่าง Commissions of Inland Revenue v. Maxse ว่า คำว่า "วิชาชีพ" เกี่ยวพันกับลักษณะที่เป็นอาชีพที่ต้องการทั้งความชำนาญในทางสติปัญญาล้วนๆ และความชำนาญในทางฝีมือที่มีอยู่ภายใต้การควบคุมของความชำนาญในทางการใช้สติปัญญาของผู้กระทำการ (Intellectual skill of the operator) ซึ่งแตกต่างจากอาชีพซึ่งเป็นเพียงการผลิตโดยหลักการสำคัญหรือการขายหรือการจัดการสำหรับการผลิต หรือการขายสินค้าโภคภัณฑ์ต่าง ๆ ขอบเขตของการกำหนดย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะประเทศไทยยังไม่มีกำหนดมาตรฐานวิชาชีพ (Professional standards) ซึ่งหมายถึง แนวทางปฏิบัติการ (Practice) ในวิชาชีพของแต่ละวิชาชีพ อันเป็นที่ยอมรับหรือถูกกำหนดหรือสร้างขึ้นโดยสมาชิกหรือคณะกรรมการตามกฎหมายที่ควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพนั้น ๆ อย่างชัดเจน ในอันที่จะนำมาใช้ประกอบการพิสูจน์ความผิดที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานและหลักวิชา

คำว่า "อาศัยโอกาส" หรือ "เนื่องจาก" การประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น มีขอบเขตและข้อจำกัดเพียงใด และเงื่อนไขประการสำคัญในการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพคือ ศาลเห็นว่าผู้นั้น "อาจจะ" กระทำความผิดเช่นนั้น อีกหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป ซึ่งหมายถึงการกำหนดสภาพอันตรายของผู้กระทำความผิดว่าควรจะอยู่ในขอบเขตแค่ไหนเพียงใด

ปัญหาของความไม่ชัดเจนดังกล่าว ทำให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ค่อนข้างอึดอัดที่จะนำมาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีบบ้างมาใช้ เนื่องจากเกรงว่าจะผิดแผกไปจากจุดมุ่งหมาย หรือเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรจะได้ยกมาตรการนั้นขึ้นมาพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระบบคอมมอน ลอว์ (Common law) และซีวิล ลอว์ (Civil law) เพื่อหาแนวทางแก้ไขตัวบทกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 ให้ชัดเจน และกำหนดมาตรการอื่น ๆ ทางด้านกฎหมายเพิ่มเติม เช่น การห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้น ควรรวมถึงการห้ามเป็นตัวแทนผู้อื่นประกอบการ หรือให้ผู้อื่นประกอบการแทนโดยตนเองเป็นผู้ให้คำสั่งด้วย นอกจากนี้ผู้เขียนจะได้ยกพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่มีโทษทางอาญา และได้ระบุความผิดอันอาจสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้ ขึ้นมาเปรียบเทียบพอเป็นสังเขปและทางการปฏิบัติด้วยเพื่อเป็นข้อเสนอแนะการปฏิบัติให้สอดคล้องกัน อันอาจช่วยลดปัญหาทางหลักวิชาการและทางการปฏิบัติด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยวิทยานิพนธ์มีดังนี้

1. ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์การบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยโดยเฉพาะการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ ตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย
2. ศึกษาหลักเกณฑ์การห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และวิเคราะห์เสนอแนะหาแนวทางที่จะนำมาซึ่งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เกิดความชัดเจนแน่นอน และใช้บังคับได้ผลสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกล่าวถึงหลักเกณฑ์การบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ประเภทการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50 โดยจะวิเคราะห์และยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศบางประเทศ โดยเฉพาะการกระทำผิดที่อาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือเนื่องจากการประกอบอาชีพทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะเจาะจงอาชีพหรือวิชาชีพใดโดยเฉพาะ

นิยามศัพท์

1. ลักษณะของอาชีพ

"อาชีพ" หมายถึง งานประกอบการค้าพาณิชย์ อดสาหกรรม ทัศนกรรม หรืองานที่ใช้วิชาชีพ หรืองานอื่น ๆ ซึ่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำอยู่เป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ

2. ลักษณะของวิชาชีพ

"วิชาชีพ" หมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญจากการศึกษาอบรมเป็นพิเศษ มีเจตนาเพื่อบริการประชาชนและมีองค์กรและกระบวนการเพื่อสอดส่องพิทักษ์รักษาขนบธรรมเนียม เกียรติยศ ศักดิ์ศรีของวิชาชีพ เช่น กฎหมาย แพทย์ พยาบาล สถาปัตยกรรม วิศวกรรม บัญชี เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ประกอบด้วยบทความ วารสาร งานวิจัย หนังสือพิมพ์ หนังสือราชการ ตำรากฎหมาย คำพิพากษาของศาล และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา เอกสารทั้งหมดนี้จะได้นำมาประมวลเป็นข้อมูล วิเคราะห์หาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางที่ควรจะเป็นต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญรุดหน้าขยายตัวอย่างรวดเร็ว และการที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนประกอบอาชีพแข่งขันกันได้โดยเสรี ย่อมส่งผลให้มีการกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลร้ายต่อเศรษฐกิจทรัพยากรของประเทศชาติและประชาชนส่วนรวม แม้จะมีกฎหมายอาญากำหนดวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพบางอย่างควบคุมอยู่ก็ตาม ก็ยังไม่สามารถที่จะนำมาใช้ให้สอดคล้องกับในทางปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ ในอันที่จะป้องกันการกระทำความผิดได้ เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายยังไม่เหมาะสมชัดเจนและรัดกุมเพียงพอ จึงสมควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสม ทันสมัย สามารถที่จะนำมาบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสมเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวความคิดและหลักกฎหมายต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมายในการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ
2. ทำให้ทราบข้อบกพร่องของกฎหมาย และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพในประเทศไทยให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป
3. เพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายและผู้สนใจศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจถึงมาตรการการบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับการห้ามประกอบอาชีพหรือวิชาชีพยิ่งขึ้น
4. มีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยประเภทนี้มาใช้ในทางปฏิบัติสมเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป